

Nr 294.

Av herr **Dahl**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om polisväsendet i riket m. m.

Genom proposition den 20 februari 1925 (nr 58) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga bl. a. ett propositionen bifogat förslag till lag om polisväsendet i riket.

Förslaget är byggt på det år 1922 framlagda Linnérska förslaget ävensom på den överarbetning därav, som verkställdes under hösten 1924 (»1924 års förslag»), samt de utlåtanden, som av särskilda sakkunniga (»sakkunniga av september 1924» och »sakkunniga av november 1924») avgivits över 1924 års förslag.

I stora delar synes mig det framlagda förslaget ägnat att förverkliga de önskemål, som måste ställas på en tillfredsställande polisorganisation. På några viktiga punkter innehåller dock förslaget bestämmelser, vilka måste uppväcka starka betänkligheter.

Detta är framför allt förhållandet med de föreslagna stadgandena angående polisstyrelser och polisnämnder.

Polisstyrelserna, som skulle bestå av två av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter och tre av kommunal representation — olika för olika fall — valda ledamöter och som skulle utöva bl. a. vissa viktiga befogenheter i avseende å polismännens tillsättande och entledigande, innefatta en fullständig nyhet i svensk administrativ organisation. Denna nyhet motiveras av sakkunniga av november 1924, från vilka förslaget härom emanerat, med att man därigenom skulle skapa en möjlighet att bereda befolkningen tillfälle att medverka vid utseendet av polismännen. En dylik motivering, vilken, konsekvent genomförd, synes kunna leda till att man tillerkände de kommunala representationerna rätt att genom ombud deltaga i tillsättandet av såväl kommunala som statliga funktionärer, vilkas verksamhet förde dem i beröring med allmänheten, synes mig föga övertygande. Vad man i avseende å poliskårernas sammansättning framför allt måste sträva efter, är ju att dugligheten och lämpligheten för polistjänst i största möjliga utsträckning komma till sin rätt. Härför kräves, att tillsättningsmyndigheten äger förmåga och vilja att vid befattningars tillsättande följa för polisväsendets främjande riktiga och lämpliga befordringsgrunder. Att de föreslagna polisstyrelserna skulle komma att sakna vilja i dylikt avseende, får givetvis icke antagas. Vad däremot angår polisstyrelsernas förmåga att på ett tillfredsställande sätt avgöra frågor om tillsättande och entledigande, så är att märka, att valet av de kommunala representanterna i polisstyrelserna säkerligen komme att ske utslutande ur partipolitiska

synpunkter och utan större hänsyn till vederbörandes kännedom om och intresse för polisväsendet. Det finnes i följd härav enligt min uppfattning starka skäl att befara, att polisstyrelserna skola i vida mindre grad än vederbörande chefsmyndigheter eller länsstyrelser visa sig i stånd att bära upp de funktioner, som enligt förslaget skulle anförtros dem.

Att tillsättningsmyndigheten skulle vara i behov av ett kommunalt inslag av här avsedd typ för att erbjuda garanti för önskvärd objektivitet vid behandling av nu omhandlade frågor, lär väl av ingen kunna med fog göras gällande. Länsstyrelserna och överståthållarämbetet, vilka myndigheter enligt det Linnérska förslaget och, vad angår landsbygden och Stockholm, jämväl enligt 1924 års förslag skulle omhänderhava ifrågasvarande funktioner, torde lika väl som de i 1924 års förslag för andra städer än Stockholm föreslagna tillsättningsmyndigheterna (polismästare jämte två magistratsledamöter, magistrat, stadsstyrelse) uppfylla alla rimliga krav på förmåga av ett fullt objektivt och sakkunnigt avgörande.

Då det av statsfinansiella skäl är omöjligt att låta staten nu påtaga sig någon andel i städernas poliskostnader och man i följd därav icke skäligen kan för städernas del överlämna frågor om polispersonalens tillsättande och entledigande åt en rent statlig myndighet, synes mig en återgång till 1924 års förslag böra förordas. Det sagda innebär, att jag icke velat föreslå borttagandet av den delvis av representanter för de kommunala korporationerna sammansatta disciplininstanser, som nyssnämnda förslag i likhet med det Linnérska innehåller. Att jag beträffande disciplinfrågor kunnat godtaga en dylik anordning beror därpå, att det i sådana frågor synes mig mera på sin plats, att den allmänna medborgerliga uppfattningen får inverka på domslutet.

De föreslagna polisnämnderna, vilka skulle hava att upprätta förslag till stat och organisation av polisväsendet, förvalta polisverks ekonomiska angelägenheter samt avgiva yttranden angående polisväsendet, motiveras av sakkunniga av november 1924, vilka först framlagt förslaget härom, därmed, att genom polisnämnderna en demokratisk ordning för förvaltningen av de för polisväsendet anslagna kommunala medlen skulle förverkligas. Då de föreslagna förvaltningsfunktionerna i allmänhet redan tillkomma rent kommunala institutioner (drätselkammare, kommunalnämnder) samt det slutliga fastställandet av stat och organisation enligt förslaget liksom enligt nu gällande bestämmelser skola ankomma på de anslagsbeviljande kommunala representationerna, synes mig syftmålet med nämnderna redan vara i huvudsak vunnet. Att nämnderna sålunda äro skäligen onödiga redan ur den synpunkt, ur vilken de motiverats, innefattar givetvis en kraftig anledning att ställa sig avvisande till desamma. Därtill kommer emellertid, att man kan befara, att nämnderna skola bliva till direkt skada. Nämndernas uppgift kommer ju att bliva synnerligen begränsad. Det ligger då nära till hands, att polisnämnderna, för att något mera motiveras sin tillvaro, komma att lägga ner arbete på utarbetandet av reform-

förslag, som icke äro av omständigheterna påkallade men, om de godtagas, måste föranleda onödiga kostnader. Likaledes måste man befara, att nämnderna komma att göra ett onödigt bruk av sin rätt att hos polischefen och andra myndigheter göra framställningar rörande polisväsendet. På grund av det anförda vill jag för min del föreslå, att de föreslagna bestämmelserna om polisenämnder helt måtte utgå.

Slutligen synes mig den föreslagna ordningen för landsbygdens övergång till det nya systemet otillfredsställande. Genom att man låter övergången intill 1932 bliva helt och hållet frivillig riskerar man att, på sätt sakkunniga av september 1924 påpekat (se Bil. till propositionen, sid. 41), den nya polisorganisationens genomförande för den egentliga landsbygdens del praktiskt sett uppskjutes till år 1932.

Lika med departementschefen anser jag visserligen, att man icke bör avstå från möjligheten att låta övergången ske frivilligt. Därav följer emellertid icke, att man, såsom departementschefen uttalat (se propositionen, sid. 72), bör genomföra erforderliga tvångsbestämmelser först om och när det visat sig, att en frivillig övergång ej kommer till stånd i väntad omfattning. Även med bibehållandet av frivillighetsprincipen torde det vara möjligt att redan från början fastslå en statsmyndighetens rätt att ingripa för att främja en någorlunda kontinuerlig övergång. Lämpligen torde åt bestämmelserna härom kunna givas sådant innehåll, att Kungl. Maj:t berättigas att inom ramen av det till förfogande stående anslaget ålägga polisdistrikt, varest vederbörande fjärdingsmän sedan minst ett år äro tillsatta tills vidare med tre månaders uppsägningstid och där polisväsendet — restindrivningen inbegripen — finnes vara särskilt i behov av förbättring, att ansluta sig till den nya lagstiftningen.

Under erinran om att de av mig i fråga om polisstyrelser och polisenämnder föreslagna ändringarna kunna komma att medföra vissa jämkningar på olika ställen i de framlagda lagförslagen får jag under åberopande av det anförda föreslå,

att riksdagen måtte för sin del antaga följande lydelse av 11 och 12 §§ i den föreslagna lagen om polisväsendet i riket och av övergångsbestämmelsen till densamma.

11 §.

Befogenhet att tillsätta, så ock att på begäran bevilja avsked åt befattningsharare vid polisväsendet, ävensom att från tjänsten skilja sådan befattningshavare, vilken icke erhållit konstitutorial, tillkommer i Stockholm överståthållarämbetet, i annan stad, där polismästare finnes, denne jämte två ledamöter av magistraten, i stad, där polismästare ej finnes, magistraten eller stadsstyrelsen samt på landsbygden länsstyrelsen.

Då i polisdistrikt å landsbygden innehavare av sådan befattning, som skall vara av stadigvarande natur (ordinarie befattningshavare) skall tillsättas, skall vederbörande kommunalnämnd eller, där för polisiväsendets upprätthållande bildats kommunalförbund, förbundets direktion hava erhållit tillfälle att yttra sig över de sökande.

Myndighet, som i första stycket sägs, äger, där så erfordras, att i samband med befattningshavares tillsättande eller eljest bestämma den ort, där befattningshavaren skall vara bosatt.

Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om tillsättande av, avsked åt eller skiljande från tjänsten av de vid polisiväsendet anställda statstjänstemännen, polismästare, andra ledamöter av poliskammare, polisdomare, polisintendenter, polisassessorer, polissekreterare eller polisnotarier.

12 §.

1. I varje landstingsområde, så ock i stad, som ej deltagar i landsting, skall finnas polisenämnd för behandling av dit hänskjutna frågor om disciplinär bestraffning av de befattningshavare vid polisiväsendet, vilka tillsättas i den ordning, som i 11 § första stycket sägs.

Fråga om disciplinär bestraffning skall hänskjutas till polisenämnd, så snart vederbörande polischef anser strängare straff än varning, förlust av löneförmåner i sju dagar eller mistning av tjänsten under samma tid böra tillämpas. Annan fråga om disciplinär bestraffning må efter klagan behandlas av polisenämnd.

2. Polisenämnd skall bestå av tre ledamöter, av vilka ordföranden tillsättes av Konungen och de övriga av landstinget eller, vad beträffar stad, som ej deltagar i landsting, av stadsfullmäktige. Samtliga ledamöter utses för en tid av fyra kalenderår.

Till ordförande må förordnas allenast borgmästare, lagfaren rådman eller häradshövding. Val av de ledamöter, som icke tillsättas av Konungen, skall, där det äskas av minst en tredjedel av de i valet deltagande, ske proportionellt.

För varje ledamot skall utses minst en suppleant för tid och på sätt, som för ledamoten föreskrivits.

Polisenämnd är icke beslutförlig, om ej alla ledamöterna äro närvarande. Angående fattande av beslut gälle vad i rättegångsbalken finnes stadgat om omröstande till dom i annan domstol än häradsrätt.

Polischef eller någon, som under polischef har anställning vid polisväsendet, må ej vara ledamot eller suppleant i polisenämnd.

Ledamot eller suppleant i polisenämnd må ej heller den vara, som

icke uppnått 25 års ålder,

är under förmynderskap eller i konkurstillstånd,

är förklarad ovärdig att vidare nyttjas i rikets tjänst eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller är ställd under framtiden för brott, som kan medföra sådan påföljd, eller

är förklarad ovärdig att föra annans talan inför rätta.

Övergångsbestämmelsen.

Denna — — — gälla.

Fattas — — — beslut.

Polisenämnderna skola tillsättas — — — år.

Högre — — — förordnar.

Distriktsindelning — — — 1926.

I — — — 1932.

Önskar — — — göra ansökan om att lagen skall bliva tillämplig för distriktet.

Efter — — — prövning.

Föreligger i polisdistrikt, som avses i 1 § tredje stycket och varest samtliga fjärdingsmän sedan minst ett år äro tillsatta på sätt i åttonde stycket sägs, synnerligt behov av en förbättring av polisväsendet, och finnas statsmedel tillgängliga för bidrag till de polismän, som kunna antagas skola bliva anställda inom distriktet, äger Konungen förordna, att lagen skall från och med av Konungen bestämd dag erhålla tillämpning för distriktet.

Vad ovan i andra stycket stadgas angående sådant före den 1 januari 1926 fattat beslut, som avses i 13 § 1 mom., skall äga motsvarande tillämpning å dylikt beslut, som, efter det denna lag utkommit av trycket, i polisdistrikt, som i 1 § tredje stycket sägs, fattats, innan lagen erhållit tillämpning för distriktet.

Då — — — gälla.

Stockholm den 16 april 1925.

Adolf Dahl.

